

Rapport om framtidens kompetenser

Nationellt seminarium i Sverige

Piperska Muren, Scheelegatan 14, Stockholm

den 28 februari 2008 kl. 9:30 – 16:00

Moderator: **Bo Wennerström**, VD i företaget Team Quality

Inledningsvis presenterade **Gun Lundberg**, NVL's koordinatör, föreläsare och paneldeltagare. Vidare berättade hon kort om NVL och vilken verksamhet man bedriver. För att stimulera fantasin kring hur framtidens arbetsplatser kan se ut, visades en bild att fundera över:

" Var arbetar en kvinna som behöver skyddsskor, hjälm och säkerhetssele för att kunna utföra sitt arbete? "

Föreläsarna **Ingegerd Green och Arne Carlsen**, svensk resp. dansk medlem i Tänketanken, presenterade därefter tänketankens uppdrag, medlemmarna, gruppens arbetsformer och huvuddragen i rapporten.

Ingegerd lyfte fram hur viktiga alla de bidrag NTT har fått från olika individer under hela processen har varit för NTTs arbete. Dels från alla dem som varit inbjudna till de arbetsmöten som NTT haft, men framför allt från det 50-tal personer som deltog i det tvådagars seminarium som genomfördes i Selfoss på Island, augusti 2006.

En viktig utgångspunkt för arbetet har rapporten "Norden som global vinnarregion" om Nordens position i den globala världen som Nordiska Ministerrådet givit ut tillsammans med Huset Mandag Morgen. De styrkepositioner som lyfts fram i denna rapport har varit vägledande när NTT diskuterat Nordens särskilda förutsättningar att utveckla framtidens kompetenser på ett framgångsrikt sätt. I sitt arbete har NTT också utgått från att det yttersta syftet med att formulera sig kring framtidens kompetenser är att kunna möta utmaningarna i att utveckla en hållbar välfärd så att också kommande generationer kan leva ett gott liv i Norden.

I rapporten formulerar Tänketanken 10 framtidsbilder, som inte utgör ett fullständigt framtids-scenario utan snarare ska ses som ett collage av trender och tendenser som är påtagliga i dag och som kommer att bli än mer kraftfulla i framtiden. Särskilt intressanta och viktiga menar NTT att globaliseringen, förändringen av livsstil pga. omställning till en hållbar välfärd, individualism kontra samarbete och till slut kreativitet, innovation och handlingskraft kommer att vara.

För att kunna arbeta vidare med att utveckla kompetenssamhället är det nödvändigt att definiera och förstå kompetensbegreppet, på vilka olika sätt kompetens kan utvecklas och att gå från tanke till handling vad det gäller att utformning av nya ramverk och strukturer. Tänketankens medlemmar menar att kunskap endast är *en* del av kompetens. Trots detta är det till stor utsträckning fortfarande kunskapsreproduktion som utbildning och även insatser som kallas kompetensutveckling handlar om. NTT menar att det är lika nödvändigt utveckla vilja, förmåga och färdigheter för att förbättra en individs förmåga att handla på ett värdeskapande sätt. Ingegerd förklarade NTTs försök att definiera och kategorisera kompetenser i tre grupper; yrkeskompetens, social kompetens och personlig kompetens. De tre olika kompetensgrupperingarna är nära sammankopplade och beroende av varandra. I dag ligger vikten inom de formella lärandestrukturerna främst på utveckling av kunskap och yrkeskompetens, men i framtiden kommer det att vara allt viktigare att synliggöra och strategiskt satsa på utveckling av de kompetenser som samlas inom grupperingarna social- och personlig kompetens.

Arne Carlsen fortsatte med att beskriva vilka ramverk och strukturer som är nödvändiga för framtidens vuxenutbildning. De nordiska samhällena bör sträva efter en mer gemensam och likartad politik, lagstiftning och finansieringsformer. Finansieringen och vuxenutbildningens

omfattning varierar, men i alla nordiska länder används för mycket pengar till kompensatorisk vuxenutbildning. Dvs att betala den utbildning de vuxna inte kunde tillgodogöra sig i ungdomsskolan. Genom att stärka och förbättra ungdomsskolan så att allt färre individer behöver komplettera sin grundutbildning som vuxna skulle stora ekonomiska resurser frigöras för att satsa på en bredare kompetensutveckling för vuxna. vuxenutbildning, tillgänglig för allt fler vuxna med varierande behov.

Samtliga nordiska länder har kommit långt i arbetet med regler och ramverk för validering och certifiering, men resultaten måste omsättas i system som fungerar för vuxna i och i närheten av arbetslivet. (bort) För att vi ska klara av att möta de utmaningar som ställs på ett samhälle som med ökad kompetens som redskap ska ställa om till en hållbar utveckling i en global konkurrens krävs ett utbildningssystem som präglas av helhetstänkande. NTT menar att det kommer att krävas förbättrad vägledning och coaching för att individer ska kunna ta tillvara på sin kompetens och utveckla den, samt att utbildningssystemet måste vara så "sömlöst" att ingen hindras i sin utveckling.

I kompetenssamhället måste en pedagogik för både huvud, händer och kropp utvecklas. Den praktiska tillämpningen av den kunskap man tillägnat sig i utbildning är avgörande för att utveckla den kompetens som eftersträvas. Framtidens formella lärande måste organiseras på ett sätt så att vuxnas behov av kontinuerlig kompetensutveckling oavsett vilken utbildningsbakgrund och vilka situationer de befinner sig i kan tillgodogöras. För att en sådan struktur ska utvecklas måste individen, samhället och arbetsgivare utveckla sin förmåga att beskriva sitt behov av kompetens så att efterfrågan och behov, snarare än utbud och tillgång styr hur utbildningsstrukturerna ser ut.

Arne lyfte fram att det kommer att ligga ett allt större ansvar på den enskilde individen att säkerställa att man har tillräcklig kompetens för att fungera väl i framtidens samhälle. Samtidigt som ansvaret för att rätta förutsättningar för kompetensutveckling finns måste delas mellan den enskilde individen, samhället och arbetsgivare.

Avslutningsvis bekräftade NTT att vi i Norden saknar gemensam identitet, vision och sist men inte minst gemensamma mål och strategier. Som en sammanfattning på sitt arbete lyfte Tänk tanken fram 19 budskap, vilka presenteras i rapporten, och som man hoppas att läsaren tar med sig till sina sammanhang för vidare diskussion och dialog.

Paneldeltagare

Britten Månsson-Wallin, Folkbildningsrådet

Fredrik Voltaire, Svensk Handel

Jesper Lundholm, Unionen

Ronny Spångberg, ViS Vuxenutbildare i samverkan

Följande är en kortfattat redogörelse för utvalda punkter från paneldeltagarnas reflektioner och kommenterar om rapporten och förmiddagen. Alla var nöjda med rapporten och menade att var användbar och viktig som utgångspunkt för vidare diskussion. Många konstaterade på olika sätt också att trots att vi vet så mycket om behovet av kompetens och om vilka förändringar som krävs för att kompetensutveckling verkligen ska ses som en strategisk fråga för individer, företag och samhälle, görs det allt för lite!

Flera av paneldeltagarna var eniga med NTT om att det måste läggas mer vikt på att utveckla hela människan, kunskap och yrkesskicklighet räcker inte till. De personliga och sociala kompetenserna måste också ständigt utvecklas eftersom de i mångt och mycket är grundstenarna för yrkeskompetens och medborgarkompetens. Det rådde olika uppfattning om huruvida NTTs indelning av kompetenser i tre huvudgrupper var funktionellt eller inte. Britten Månsson-Wallin lyfte fram vikten av att framhålla den personliga kompetensen som den kärna runt vilka övriga kompetenser kan byggas. Någon menade att tre grupperingar av kompetens var för få och kunde räkna upp minst sju möjliga kompetensgrupper.

Flera paneldeltagare lyfte på olika vis fram att utbildningssystemet måste klara av att möta de vuxna där de befinner sig. Bara en så enkel sak som åldersskillnad kan få konsekvenser för

hur utbildningsformerna behöver vara utformade på olika sätt. En ung vuxen i 20-årsåldern har ett annat förhållningssätt än en 40-åring till vad man ska få ut av en utbildning och hur den ska vara upplagd. De yngre frågar sig oftare; vad får jag ut av detta här? Medan äldre människor är vana vid att lägga egna behov åt sidan för att rätta sig efter tex. arbetsgivarnas behov.

Flera gånger påpekades att hela utbildningssystemet måste verka mer flexibelt. Det gäller både själva utbildningen och finansieringen. Det behövs flera möjligheter. Skolorna måste efterfråga vad som behövs i arbetslivet och det gäller skolformer på alla nivåer. En aspekt på utbildning som lyftes fram var att det viktigaste är att man som ung fullföljer sin gymnasieutbildning med godkända betyg, inte alltid vilken linje man har valt att studera.

Panelen lade fram synpunkter på att behoven av studie- och yrkesvägledning, coaching, kommer att växa i takt med att arbetslivet förändras allt fortare. En individ kommer sannolikt inte att enbart ha en yrkeskarriär under sin yrkesverksamma tid. Detta leder till att validering blir allt viktigare. *All* kompetens måste kunna valideras och certifieras, inte bara kunskap som individen har fått i det formella skolsystemet. Det viktiga måste vara individens kompetens och kunnande, inte vilka betyg från olika institutioner som kan visas upp. Många i panelen kunde ge exempel på hur det läggs allt för stor vikt vid formella betyg istället för på reell kompetens.

Ronny Spångberg reflekterade över nödvändigheten av att förstå att kompetensbehovet är olika beroende på vilken kontext och vilken situation individen befinner sig i. Frågor som lyftes var om kompetens är överskattat, om det går att identifiera generella kompetensbehov, om inte många människor är "överkompetenta" i relation till vad de behöver.

Flera gånger påpekades att det är viktigt att inte se kompetens som ett isolerat fenomen utan som något som alltid står i relation till ett sammanhang. Kompetens bör bland annat ställas i relation till frågor som; Vilka uppgifter skall jag utföra, vilka värden förväntas mina handlingar att? Som medborgare skall man spara på energi och vatten. På ledare på arbetsplatsen ställs andra krav på kompetens: Vad ska man göra för att utveckla medarbetarnas vilja och attityder till att bidra till de mål som företaget har att uppfylla?

Arbetslivet, fackföreningar och arbetsgivare, är i stort sett eniga om att man har kommit längre i tankarna och arbetet med kompetensutveckling än vad politikerna har gjort. På lokal och regional nivå är det lättare att samarbeta och kommunicera mellan olika sfärer än vad det är på nationell nivå. Men fortfarandet verkar de olika systemen; skolor, forskning universiteten, ministerier, ha skiljaktiga meningar och svårt att kommunicera. En uppfattning som lades fram från flera håll är att det måste vara arbetslivet som bestämmer innehållet i den kompetensutveckling och utbildning som ska erbjudas, och det offentliga ska säkerställa god kvalitet och koordination av utbildningsutbudet.

Det finns mycket att göra för att ett sömlöst system för kompetensutveckling och utbildning ska bli verklighet. Det handlar inte enbart om att samarbetet måste bli bättre inom varje land och region. I Norden finns flera viktiga gränsområden där den ökade mobiliteten kräver bättre samordning av systemen, som exempel nämndes Malmö, Helsingborg, Jämtland, Haparanda.

Som avslutning ville flera av paneldeltagarna lyfta fram det väsentliga i att vi definierar begreppen och talar samma språk, att det är angeläget att vi finner det vi redan är bra på och lyfter fram det. Vi skall stärka vårt självförtroende!

Tillsammans får vi se till att rapporten inte samlar damm i bokhyllan, den ska användas och dialogen ska föras vidare i arbetslivet, med utbildningsanordnade och med politiker. Och framtidens kompetensutveckling ska komma alla till godo; individen, arbetslivet och det hållbara samhället.

Läs gärna vidare på: www.nordvux.net